

סוציולוגיה // ממלכתי וממלכתי-דתי

יחידת לימוד בסוציולוגיה בנושא יהודי אתיופיה // חט"ע

מספר שיעורים מומלץ - 2

כתבה: עדה ספיר - מדריכת ערכים ולמידה משמעותית במדעי החברה
ערכה: אתי אברמוביץ' - מדריכה ארצית במדעי החברה ומדריכה ארצית לסוציולוגיה
קרא והעיר: אברהם אדגה
עריכת לשון: מיטל שרף
עיצוב גרפי: גלית סבג "טו דו דיזיין"

מערך שיעור המבוסס על:

"יהודי אתיופיה במעבר בין תרבות: המשפחה ומעגל החיים" / ד' בורובסקי
(עמ' 78-83, 85-87, 88-89). המאמר מופיע בספר "סוציולוגיה במעגלי חברה" -
מוסד המשפחה/ נווה, אלעד, רן)

1. נושא היחידה

שינויים במשפחה היהודית מאתיופיה לישראל

2. רציונל לבחירת הנושא

השיעור מיועד לתלמידי סוציולוגיה הלומדים את פרק המשפחה האתיופית מתוך הספר "משפחה בסוציולוגיה".
אוכלוסיית התלמידים: כיתות י"א-י"ב.

3. מטרות אופרטיביות

בתחום התוכן:

תרגול מושגים סוציולוגיים: מאפייני המודרניזציה, תרבות משנה, מאפייני המשפחה המסורתית והמודרנית.

היכרות עם מאפייני המשפחה האתיופית.

זיהוי מאפייני משפחה מסורתית ומודרנית במשפחה האתיופית.

בתחום המיומנויות:

תרגול מיומנות של טענה ונימוק.

בתחום הערכים:

פיתוח שיח ערכי תוך שימוש במושגים מתחום הדעת הסוציולוגי. חיזוק ערכים של כבוד, הכלה וסובלנות. זיהוי הערכים המנחים את החברה האתיופית: משפחתיות, שימור מסורת, כבוד.

4. מושגים מרכזיים בשיעור

מודרניזציה, פטריארכלי, פטרילינארי, פטרילוקלי, זמד, מגדר, יחסיות תרבותית, ערכים: כבוד המבוגר, הקשבה, נימוס. יוקרת סטטוס גבוהה לזקן.

5. משאבי למידה:

השיר "[המסע לארץ ישראל](#)" / שלמה גרוניך (מומלץ לחלק את המילים)

סרטון בנושא השינוי בתהליך בחירת בן זוג והקמת המשפחה בקרב בני העדה האתיופית עם המעבר לארץ: [ערוץ אורות - שיר ישראל - חיבור אתיופי ישראלי קסום](#)

סרטון בנושא חג הסיגד המדגים את הערכים שהוזכרו: [מבט - חגיגות הסיגד, יום חג ליוצאי אתיופיה בישראל](#)

6. הערכה

מטלה אישית: ריאיון עם מתבגר השייך לקהילה היהודית האתיופית.

- נסחו שלוש שאלות משלבי חיים שונים של המשפחה האתיופית כפי שבאים לידי ביטוי במאמר של בורובסקי. (20 נקודות)
- פנו ליוצא אתיופיה וראיינו אותו לגבי שלבים בחיים שבחרתם. (20 נקודות)
- ציינו שני ערכים שעולים מתוך הראיונות. (20 נקודות)
- הציגו נקודות דמיון ונקודות שוני בין משפחה של המתבגר שראיינתם, לבין המידע שכתוב במאמר של בורובסקי. (20 נקודות).
- הציגו הסבר סוציולוגי אחד לדמיון או לשוני. (20 נקודות)

מחווין לריאיון עם מתבגר השייך לקהילה היהודית האתיופית

תחילת תהליך	אמצע תהליך	סוף תהליך	
ניסח שאלה אחת טובה	ניסח 2 שאלות טובות	ניסח 3 שאלות טובות	ניסוח שאלות לריאיון
כתב תשובה אחת טובה	כתב שתי תשובות טובות	כתב 3 תשובות טובות	תשובה לשאלות
הערכים שציין אינם בהלימה לנתונים בריאיון	ציין ערך אחד	ציין 2 ערכים	ציין 2 ערכים
לא ציין נקודות דמיון ושוני	ציין נקודת דמיון אחת או נקודת שוני אחת	ציין 2 נקודות דמיון או שוני	נקודת דמיון או שוני
לא הציג הסבר	הציג הסבר לא סוציולוגי	הציג הסבר סוציולוגי	הסבר סוציולוגי

7. מקורות המידע

"יהודי אתיופיה במעבר בין תרבות: המשפחה ומעגל החיים" / ד' בורובסקי (עמ' 78-83, 85-87, 88-89), המאמר מופיע בספר "סוציולוגיה במעגלי חברה - מוסד המשפחה / נווה, אלעד, רן)

8. מהלך השיעור

משך השיעור: 90 דקות

מהלך השיעור:

פתיחה בדיון ערכי (20 דקות):

השמעת השיר "[המסע לארץ ישראל](#)" / שלמה גרוניך (מומלץ לחלק את המילים)

שאלות לדיון בעקבות השיר:

- האם אתם מכירים את השיר? במה הוא עוסק?
- ציינו מהם הערכים שאותם ניתן לזהות בשיר?
- מהן הסוגיות הערכיות שעולות בשיר זה?
- מדוע לדעתכם נבחר שיר זה?
- אילו רגשות מעורר בכם השיר?
- המורה תרשום על הלוח את הערכים העולים מהשיר, את הסוגיות הערכיות העולות בשיר, וכן את הרגשות שהביעו התלמידים.

לימוד המאמר (30 דקות):

קריאה משותפת של המאמר: "יהודי אתיופיה במעבר בין תרבות: המשפחה ומעגל החיים" / ד' בורובסקי (עמ' 78-83, 85-87, 88-89, המאמר מופיע בספר "סוציולוגיה במעגלי חברה-מוסד המשפחה/ נוה, אלעד, רן)

במהלך הקריאה התלמידים מתבקשים לזהות:

- מאפיינים של משפחה מסורתית ומודרנית (תוך התייחסות לסוגי משפחות).
 - מאפייני תהליך המודרניזציה.
- מצורף דף עם שאלות מנחות בסיום המערך.
ניתן לצפות בקטע המצורף, המתאר כיצד תהליך בחירת בן זוג והקמת המשפחה השתנה בקרב בני העדה האתיופית עם המעבר לארץ:

[ערוץ אורות - שיר ישראלי - חיבור אתיופי ישראלי קסום](#)

תרגול (20 דקות):

לאחר קריאת המאמר ניתן לסכם אותו בעזרת תרגול של מיומנות העלאת טיעונים ונימוקים. המורה תעלה טענות והתלמידים ינמקו מהמאמר. דוגמה לטענות:

- "המשפחה באתיופיה הינה בעלת מאפיינים של משפחה מסורתית".
 - "הפונקציות של המשפחה האתיופית פחתו עם העלייה לארץ ישראל".
 - "מעמדה של האישה האתיופית השתנה כתוצאה מהמעבר לארץ".
- ניתן להציע לתלמידים לנסח לבדם טיעונים עם הנמקה על בסיס המאמר.

סיכום בדיון ערכי (20 דקות):

לאחר העיון במאמר חשבו:

- אילו ערכים ניתן ללמוד מהקהילה האתיופית בישראל?
(*כבוד למבוגר, *שימור מסורת, *משפחתיות)
קטע הצפייה בחג הסיגד בקישור מדגים את הערכים שהוזכרו:
[מבט - חגיגות הסיגד, יום חג ליוצאי אתיופיה בישראל](#)
- כיצד ניתן להשתמש בכבוד שהקהילה רוחשת לזקניה כדי לעזור בקליטת עלייה?
- מהם הערכים הנדרשים מאיתנו כחברה כדי לסייע בקליטת העלייה מאתיופיה?
- מהי הגישה הסוציולוגית המתבקשת כדי להבין את העלייה האתיופית (יחסיות תרבותית)?
- כיצד השיר ששמענו בפתיחה מתחבר למאמר?
- ציינו תובנה אחת או דבר חדש שלמדתם בשיעור זה.

דפי עבודה ומידע לתלמיד, קישורים לאתרים, כרטיסיות, כרטיסי משחק ועוד.

המסע לארץ ישראל

שלמה גרוניך ומקהלת שבא

מילים: חיים אידיסיס

לחן: שלמה גרוניך

הירח משגיח מעל,
על גבי שק האוכל הדל
המדבר מתחתי, אין סופו לפנים,
ואמי מבטיחה לאחי הקטנים.

עוד מעט, עוד קצת, להרים רגליים
מאמץ אחרון, לפני ירושלים.

אור ירח החזק מעמד,
שק האוכל שלנו אבד
המדבר לא נגמר, יללות של תנים,
ואימי מרגיעה את אחי הקטנים.

עוד מעט, עוד קצת, בקרוב נגאל
לא נפסיק ללכת, לארץ ישראל.

ובלילה תקפו שודדים,
בסכין גם בחרב חדה
במדבר דם אימי, הירח עדי,
ואני מבטיחה לאחי הקטנים.

עוד מעט, עוד קצת, יתגשם החלום
עוד מעט נגיע, לארץ ישראל.

בירח דמותה של אימי,
מביטה בי, אמא אל תיעלמי
לו היתה לצידי, היא היתה יכולה,
לשכנע אותם שאני יהודי.

עוד מעט, עוד קצת, יתגשם החלום
עוד מעט נגיע, לארץ ישראל.

עוד מעט, עוד קצת, להרים עיניים
מאמץ אחרון, לפני ירושלים.

דף עבודה:

שאלות מנחות לקריאת המאמר

"יהודי אתיופיה במעבר בין תרבותי: המשפחה ומעגל החיים"
*קראו את המאמר בעמ' 78-84 ובעמ' 85-87.

מומלץ לפני קריאת המאמר לעיין שוב בקריטריונים להבחנה בין משפחות מסורתיות למודרניות (עמ' 58-59). שימו לב תוך כדי הקריאה לאיזה מהקריטריונים המידע המובא במאמר רלוונטי.

דוגמה מהמאמר	הקריטריון

מתוך הדברים בטבלה, האם ניתן לאפיין את המשפחה האתיופית כמשפחה מסורתית או מודרנית?

*קראו במאמר בעמוד 88-89 את הסיכום למאמר ובמקביל עיינו במאפייני המודרניזציה המופיעים בעמ' 62-67. מבין מאפייני המודרניזציה, הסבירו מהו המאפיין המרכזי שחולל שינויים בחברה האתיופית עוד לפני עלייתם לארץ וכיצד השפיע על המשפחה?

חשבו על מאפיין נוסף מבין מאפייני המודרניזציה שגרם לשינויים במשפחה האתיופית במעבר מאתיופיה לישראל.

